

П. 615
2513

РПГ
27

УНИВЕРЗИТЕТСКА БИБЛИОТЕКА
Б. Б. Бр. 2573

ВОИНИ,

ЛИСТ ЗА ВОИНЕ НАУКЕ, ВЕШТИНЕ И НОВОСТИ.

И ТО ЗА:

ОРГАНИЗАЦИЈУ, АДМИНИСТРАЦИЈУ, ТАКТИКУ, СТРАТИГИЈУ,
АРТИЛЕРИЈУ, ВОЈНУ ГРАЂЕВИНУ, РАТНУ ИСТОРИЈУ, ГЕОГРА-
ФИЈУ, И ТОПОГРАФИЈУ, СТАТИСТИКУ, НАУКУ О ОРУЖЈУ,
ВОЈНИЧКО СУДСТВО ИТД.

ИЗДАЈЕ И УРЕЂУЈЕ
ДРАГАШЕВИЋ
ОФИЦИР.

ГОДИНА ЧЕТВРТА.

1867.

Са 3 каменорезна листа и 20 дрворезних слика.

У БЕОГРАДУ,

У ДРЖАВНОЈ ПЕЧАТНИЦИ 1867.

УНИВЕРЗИТЕТСКА БИБЛИОТЕКА

Мало ли имамо
А много нам треба!
Па радит' ваљамо
Бар штогод д' имамо
Е вријеме бега!...

Д.

Где је шта.

	страна
1. Вајонет, с француског <i>М. Н. Илић</i> . штабни официр .	209
2. Беседе из Географије, од <i>Драгашевића</i>	
Беседа 1; Приступ	22
Важност Географије	25
Како се учи географија	27
Беседа 7; II. Земљиште у погледу војничком .	57
А. Земљиште у погледу тактичком	
1. Карактеристика и делење земљишта као бојишта	58
2. Утицај земљишта на подвижност војске	68
3. Утицај земљишта на оружје	70
4. Утицај земљишта на борбу	73
5. Утицај земљишта на строј	83
6. Поједина бојишта	
Теснац	87
Куће, села, ...	88
Шума	97
Брег	99
Равнина	99
Беседа 9; Српске земље и суседни им крајеви	113
Орографија	116
Северно водолучје или грана	157
Водолучје између Дрине и Босне	159, 173
Водолучје између Босне и Врбаса	174, 183
Водолучје између Врбаса и Сане	184
Водолучје између Сане и Уне	184
Огранци са главног водолучја	185
3. Војнички Генције, с немачког <i>А. Протих</i> официр	119, 129
. . . . .	145, 177, 198
4. Европска лака пешадија, с франц. <i>И. Влаховић</i> , пеш. официр	161
5. За Статистику Румуњске	47
6. Гедан поглед	238
7. Књижевност, Артилерија у пољу, реферат од <i>И. Мишко-</i> <i>вића</i>	287

8. Тактика од Драгомирова, препорука 558
9. Књиге и листови, које спомпњаху о српск. замљама . . . 64
10. Лајманов топ, с немачког *М. Јанковић* 545, 562
11. Мисли о погађању пушака у боју, с руског *М. Н. И.* 497
12. Нешто о сад. пољ. фортификацији, с немач. *М. Јанковић*, инц. подпоручик, 401, 417, 433, 456, 471, 504, 538, 551
13. Нове књиге
- Beschreibung v. Bosnien 496
- Der Krieg v. 1866 32
- Geschichte der Türkei 496
- Oesterreich u. sein Heer 32
- Preussens Feldzug im 1866 32
- Preussens Feldzug von 1866 32
- Taktik v. Waldstätten 496
14. Образованост народна и уметност ратна с франц. *М. Н. Илић* 232, 248, 262, 273, 289, 305, 821, 345, 362, 383, 396, 407, 429, 444, 461, 476, 492, 507, 524
15. О војничкој управи, с франц. *М. Н. И.* 337, 358, 373, 391, 415, 423, 440, 469
16. Оглас, Књига о кавалернији 271
17. „ Тактика од Драгомирова 526
18. О користи жлебова с франц. *М. Н. И.* . . . 110, 125, 432
19. О слагалиштима од *Г. Мишковића*, арт. подпоручика 353
- I Профијантска слагалишта 355
- II Обмундировке 365
- III Оружја 370
- IV Муницијонска 370
20. Поглед по свету 15
21. Предавања војне администрације од *Јефрема Марковића* инц. подпоручика
- Прво предавање, Шта је држава 12
- Законодавство 13
- Административна власт 13
- Министарства 28
- Шта је војска 30
- Разлика између стојеће и народне . . . 31

Стојећа војска	31
Народна војска	90
Војна администрација	~~62~~ 92
Друго предавање, Администрација у мирно доба	100
22. Предавања из Фортификације од <i>Јефрема Радојковића</i> инџ. поручика.	
Приступ	9
Појмови из Геометрије	411, 53
Теорија бројања	74
Метар	78
Цртање тела	79
Даље предавање	105
23. Помрчање сунца	95
24. Ратна срећа с франц. <i>Мих. Н. Илић</i> 138, 151, 167, 188 201, 212	
25. Руска војна снага с руског <i>С. Велимировић</i> , инџ. подпоручик	513, 529, 569
26. Стројна правила према тактици, с руског <i>Мих. Н.</i> <i>Илић</i>	337, 358, 373, 391, 415, 423, 440, 465
27. Стратигија и железњаци, с франц. <i>М. Н. И.</i>	193
28. Стална војничка стрелишта, с руск. "	527, 534
29. Тумачење војничког судског законика, од <i>Гаврила</i> <i>Пошковића</i>	33
30. Употреба жлебних топова у опсади, с немачког <i>Лазар Чолак Антић</i> арт. поручик	
Приступ	2
1. Разни начини топовске ватре	3, 17
2. Жлебни топови у нападним батеријама	20
3. Идеја о нападу са жлебњацима	44, 49
Прва паралела	50
Друга паралела	51
Трећа паралела	65, 81
4. Жлебни топови при насилном нападу	82
31. Шаспотова пушка, с немачког <i>М. Н. И.</i> 340, 385, 449, 481	

WWW.UNILIB.RS

У
Н
И
В
Е
Р
З
И
Т
Е
Т
С
К
А

Б
И
Б
Л
И
О
Т
Е
К
А

1. ...
 2. ...
 3. ...
 4. ...
 5. ...
 6. ...
 7. ...
 8. ...
 9. ...
 10. ...
 11. ...
 12. ...
 13. ...
 14. ...
 15. ...
 16. ...
 17. ...
 18. ...
 19. ...
 20. ...
 21. ...
 22. ...
 23. ...
 24. ...
 25. ...
 26. ...
 27. ...
 28. ...
 29. ...
 30. ...
 31. ...
 32. ...
 33. ...
 34. ...
 35. ...
 36. ...
 37. ...
 38. ...
 39. ...
 40. ...
 41. ...
 42. ...
 43. ...
 44. ...
 45. ...
 46. ...
 47. ...
 48. ...
 49. ...
 50. ...
 51. ...
 52. ...
 53. ...
 54. ...
 55. ...
 56. ...
 57. ...
 58. ...
 59. ...
 60. ...
 61. ...
 62. ...
 63. ...
 64. ...
 65. ...
 66. ...
 67. ...
 68. ...
 69. ...
 70. ...
 71. ...
 72. ...
 73. ...
 74. ...
 75. ...
 76. ...
 77. ...
 78. ...
 79. ...
 80. ...
 81. ...
 82. ...
 83. ...
 84. ...
 85. ...
 86. ...
 87. ...
 88. ...
 89. ...
 90. ...
 91. ...
 92. ...
 93. ...
 94. ...
 95. ...
 96. ...
 97. ...
 98. ...
 99. ...
 100. ...

WWW.UNI.NS.RS

У
Н
И
В
Е
Р
З
И
Т
Е
Т
С
К
А
Б
И
Б
Л
И
О
Т
Е
К
А

ИЗЛАЗИ ТРИПУТ У МЕСЕЦУ И СТАЈЕ ШЕСДЕСЕТ ГРОША ГОДИШЊЕ.

ГОДИНА
4
1867

ВОЈИН

БРОЈ
1
1. Јануар

ЛИСТ ЗА ВОЈНЕ НАУКЕ ВЕШТИНЕ И НОВОСТИ

ИЗДАЈЕ И УРЕЂУЈЕ Драгашевић оџиц. и професор.

Употреба жлебних топова у опсади, превео Л. Чолак-Антић арт. поручик. — Предавања из фортификације у официрској школи од Јеф. Радојића, инџ. поручика. — Предавања војне Администрације од Јеф. Марковића инџ. подпоручика. — Поглед по свету.

У име божије и час добар ево нас и у четврту годину војинову.

у другој одећи ал са истим тежњама полази он к својима читаоцима, пун најсјајнијих надежда, са широким срцем и пространим грудима, да се попет изгрли и изљуби с браћом, с којима му рече Бог, да дели добро и зло. У намери, да користан буде браћи, с тежњом да добра донесе намени својој, ево излета и по четврти пут на поприште, отворено за умни рад свима војинима поборницима србске будућности. И незгоде моралне, које га за три године неоставише, и неповољности физичне, које му за све време сметаше, неуставише му одважна лета, нити му убише срчане воље. Свестан свога позива, а тежећ увек наумљеној цели, сносио је трпељиво сав терет злокобне самоће и оћутао сваку немоћ своје многораде снаге. Па се надао, и увек надао добру и бољему, исто тако, као што га је и желео. И Бог неоставља свога; војин ево полази своје читаоце, данас с јачи крили, и веселије, него други пут.

И нека да Бог, да из дана у дан све већу корист носи, све више своју жељу постиза!

УПОТРЕБА ЖЛЕБНИХ ТОПОВА У ОПСАДИ.

(С једним планом.)

ПРЕВЕО ЛАЗАР ЧОЛАК АНТИЋ АРТ. ПОРУЧИК.

При употреби жлебних топова у опсади долазе сасвим други елементи у обзир, него што је то у пољу. Овде се све ради правилније, и нарочито напад може се с више размишљања и натенане извршити, него у отвореном пољу.

Премда су искуства за жлебне топове у опсади досад врло мала, опет је овде пре могуће стална правила поставити, него при биткама у пољу; јер оно, што се с више мира и разлагања извршити даје, мора се боље слагати са оним, што се у мирно доба теоријом докучи, него оно, што се у многостручним случајима и метежу пољског рата извршити мора.

У исто време биће корист од жлебних топова у опсади већа и њива употреба многостручнија, јер су остоиња готово увек позната (што се лако измерити могу), и посматрање дејства свагда је лакше могуће, него у пољском рату; а обе ове околности знатне елементе при употреби овог новог оружја производе.

С друге стране биће употреба због тога сложнија и тежа, што се овде разне цели постижавати морају, а зато су разни топови потребни.

Овде ћемо да посмотримо, гди би се сваки калибар*) најбоље употребити мого и дали су још какви калибри потребни. При томе је ово основно правило неизоставно, које истина увек за артиљерију вреди

*) Ми имамо 4. Њ и 12. Њ жлебне топове, а и 6. Њ жлебе се.

УНИВЕРЗИТЕТСКА
БИБЛИОТЕКА

али при жлебним топовима теже у очи пада, наиме то, да се свуда најлакши калибар употреби гди год предпостављену цел потпуно постићи може. Ово због тога при жлебним топовима теже у очи пада него при глатким, што им је муниција при једноименом Калибру дупло скуцља и тежа од глатке, и тиме пуцање из тешког Калибра с више труда и тешкоће транспортирањем муниције бива; а нарочито што ће при великој точности гађања жлебних топова и познавању остојања од највеће важности за сваку борећу се страну то бити, да у почетку пуцања први метци добро погоде, чиме ће непријатељ већ демонтиран бити пре него што пуцати одпочне. Увиђа се дакле, да је како нападач тако и бранитељ у стању лаке **топове** много брже и лакше поставити него тешке, и тиме брже први метак избацити може.

Даље опсадни рат има због тога особитији карактер од пољског, што се готово увек противу стално-стојећих извјесних предмета пуца, чиме опет употреба жлебних топова чешћа и општија бива.

1.) *Разни начини топовске ватре у опсадном рату.*

а.) **Вреше метци** у Швајдницу из жлебних топова показали су се прекрасно. Зрно 24 ђ топа продре 42 палца у најтврђи гранитни зид, који егзистирати може. И зид се распрште пре посред великог камења, него тамо гди малтер ово спојаваше; потом напуњена граната 2 ђ барута разруши зид као мина.

При томе није никако продужење оризонталног просека бреше парчадма камења спречавао, као што

*

то при глатким топовима нарочито онда бива, кад се просек врло ниско прави, већ се распрснућем граната сва парчад од зида далеко растураше. На сваки начин тиме је постала иза бреше киша од камења, која ранити и убити могаше.

У Швајдницу бејаше са 26 метака против 6 стопа дебелог зида од знатне висине хоризонтални прорез, и после 15 метака за вертикални прорез и насрћућу земљу, дакле у суми са 41 метком бреша 22 стопе широка направљена. Између овог 41 метка неки су у цеви прели и $\frac{1}{3}$ беху 12 ђ. Ово би се још брже извршило да су само 24 ђ топови употребљивани.

При савјетујућој проби показало се да 24 фунташ преко двапут превазилази 12 ђ т. ј. да му треба мање од полак метака за исту цел. А жлебан 6 ђ због своје мање перкусионе снаге, и барута у вишеку и гранати за мало недостиже глатки дугачки 24 фунташ.

Из овог сједује, да — при прављењу бреше, гди је главно да се уста што пре доврши, како неби непријатељ имао времена довољна наређења за обрану исте да постави, већ да се на брешу одма после јуриши — треба свакад, ако је могуће 24 ђ жлебњаке употребљавати.

Брешне батерије на бедему противу одељака градских или Редвија могу се, кад тешке топове неби тамо довући могли, свакад са 12 ђ жлебним наоружавати.

А за прављење бреше у врло јаким облогама (revetement) из жлебних 6 ђ требало би несразмерно

млого муниције и времена, и тај се калибар по правилу неће против таквих реветмана за брешу употребљавати, већ само изузетно, кад би наоружање с тешким топовима због положаја батерија по све немогуће било.

Због прштећих парчади од зида и граната не треба брешне батерије врло наблизу подизати, кад се има и на више стотина корака довољно сигурности погађања и ударне снаге, а од парчади смо безбеднији. Но ако мораднемо при правилно зиданом јаком граду с најближе точке брешу да правимо, онда ћемо се под оштрим углом спрам зида постављати. Уго од $60 - 45^\circ$ и за жлебне топове је довољан. Даље у великој близини брешне батерије нужно је, да послугу топовску дебелим талпама и гредама заклопимо.

Ватра се производи као и из глатких топова и почиње с хоризонталним прорезом. При жлебниманије нужно на $\frac{1}{3}$ висине од подножја зида остати, јер нема опасности да ће урвина прорез заклањати. Даље може се с појединим мецима до 4 стопе једно од другог остати, кад се из 24 њ пуца, јер потрес од распрснућа гранате достиже и даље.

Кад се распрснућем зрна никакво камење не избаци, онда је знак да је зид пробијен и зрно се у земљи распрсло.

По свршетку хоризонталног прореза сљедује образовање вертикалног и после неколико метака на обе стране зид ће пасти. Управни нагиби, које често обраста земља при брешу из глатких топова по сурвању спољњег зида преставља, брзо ће се при жлебним топовима срушити, јер се земља експлозијом граната

прорешета и раслаби. Мали нагиби, који заостану сурвају се с неколико граната из истог тона тамо бачених.

Брешна ватра против живих реветмана, ако то није брешна ватра помоћу упадајућег рушењег (demolitions) метка, само се онда извршити даје, пошто се обрана реветмана ућутка. Није ли то још савршено постигнуто, онда морају још брешне батерије дејствовати. А о демонтирној ватри говориће се доцније. Овде ће се само напоменути, да при експлозији гранате и летећа парчад од камења врло ће брзо обранитеља одатле растерати морати.

Ако се живи реветман састоји из паралелних казамата, то ће бреширање истог врло мало више времена и муниције коштати, него бреширање мртвог реветмана.

Што се озиданог свода а почасно вертикалних казамата тиче, ту се полза жлебних топова најјаснијом показује. Досада је увек било питање, да ли ће артиљерија моћи успети, да у вертикалним казаматама брешу направи. Овде је врло нужно, не само по савршеном сурвању спољњег зида у своду наслоне свода оборити, него и ове кроз целу дебљину њиову од 18 стопа пробити. При целокупним ђуладма глатким предвиђало се, да би се, кад пробитије наслона сводних отпочне, толико урвина нагомилати морало, да округла ђулад наскоро неби више продирати, па дакле никако н а градски здрави зид дејствовати могла.

Осим тога морало би пробитије с целокупним глатким ђуладма због њиовог слабијег дејства толико

У
Н
И
В
Е
Р
З
И
Т
Е
Т
С
К
А

Б
И
Б
Л
И
О
Т
Е
К
А

времена и муниције коштати, да се не да определи
за колико би времена једна бршна батерија (обично
од 2—4 топа) два таква наслона сводна (Strebe-
pfeiler) разбити могла. Новији инжењери држаху за
сигурно, да је ово за један дан немогуће учинити,
а пошто је прека потреба, да се бреша истог дана и
доврши кад отпочне, то се чињаше да обрана зидањем
вертикалних казамата брешне батерије надвлађује.

Али жлебан топ реши овај задатак с великом
лакшошћу и брзином. Може се од једног 24 ђ жлеб-
ника очекивати, да он такав ступ од дебљине 18
стопа заједно са спољњим зидом свода највише са
20 метака пробуши и два свода сруши, јер се на-
падајућа парчад распрснућем граната увек растурују
а зрно продире најмање за 3 стопе у зид и дејствује
као мина.

Притом већ први метак својим распрснућем и
комањем камења чини свако бављење у затвореном
простору немогућним.

Зато се може рећи, да је жлебан топ горње
одношење преокренуо, и да је нападајућој бреш-
ној батерији надмоћије над вертикалним казаматама
створио.

Што се калибра тиче, то вреди овде више него
при мртвим реветманима, да т. ј. тежи лакшем да-
леко предпоставити ваља. Најбоље је узети за ово
24 фунташ. А 12 ђ ће се само у нужди употре-
бити, 6 ђ би за ову цел била само потрошак му-
ниције без резултата.

У слободно-стојећим зидовима само би се
онда бреша из жлебних топова правила, кад ови

доста дебели буду, да не би зрно скроз продрети на иза зида распрснути се могло. Тањи зидови руше се боље тешким гранатама из глатких хаубица с мањим вишеком. Против Кренаљираних сводова дејство из жлебних топова било би исто као и против вертикалних казмата.

У земљаним нагибима, било да су фашинама обложени, или иза срушених ревегмана наодећи се, прави се бреша жлебним топовима исто онако као и у зидовима. Но могу се овде меци још даље један од другог за хоризонталан прорез побадати, него при зидовима, јер распрснуће граната земљу више избаца и ослабљава. И овде ће се преимућствено 24 фунтаци употребити, а само у оскудици ових може се с 12 њ помоћи, а 6 њ никад се овде неће употребити.

Њ брешној ватри напоследку још ћемо и дејство против гвоздених плоча с којима су лађе обложене урачунати. Само 24 њ је у стању ове да пробие и то само с целокупним зрпом а не са шуљим. Да се за све остале брешне ватре само гранате употребљују, нетреба готово ни спомена.

(Продужиће се.)

ПРЕДАВАЊА ИЗ ФОРТИФИКАЦИЈЕ У ОФИЦИРСКОЈ ШКОЛИ.

Од ЈЕФРЕМА Радојићића инж. поручника.

1-во. Предавање.

Приступ.

Некада беше врлина за слабијега уклонити се од зла и силнијега: кад небеше села и вароши а још мање држава и народа на свету — кад чергашком племену беше свеједно, биле његове черге разапете на Балбану или на Карпатима: свуд је било дрва за грејање а дивљачи за јело. Ал' кад је једном већ постало огњиште и кућиште и кад људма није било свеједно ни неколко сахата даље на другом месту да живе; кад је постао завичај и домовина и славније је било умрети на своме огњишту, него срамно потуцати се по свету од немила до недрага: онда место уклонити се од зла и силнијега, дошло је оградити се од зла и силнијега.

То тек реко господо, да знате: да је ова наука, којом ћемо се ми да бавимо, постала као и прво огњиште.

Она је први пут употребљена око утврђивања вароши и била је сасвим проста. Високи зидови око вароши представљали су сву њену вештину — а за онда већа вештина није ни била потребна; јер елементи ратнички били су само: гомиле, руке и плећа, а овима се зид није могао разбити.

Кад је нападач дошао до зидова и видно, да их главом не може разбити, шта је знао друго да ради, но или да се окане напада, или да се довије

средствима, којима ће зид да поруши те да дође с непријатељем у борбу за гушу. — Успіех тих средстава изазивао је потребе утврђивања, а само утврђивање према томе, веће савршенство тих средстава, и тим изазивањем или управо тарањем наука утврђивања подигла се до овог степена на коме је сада.

Као што се изпочетка утврђивале поједине вароши, тако се доцне и читаве државе осигуравале утврђивањем од навалах скитачких племена или својих суседа. Наш Београд, Кулич, Прахово и многи други у праху лежећи градови поред нашег Дунава и по Срему воде своје порекло одтуда још из Римских времена. Па и у нашем времену видимо да утврђења таква постоје: на Рајни и у источној Пруској, и постојаће дотле док год постоје рек еи равнице и док год имало буде на границама таквих ждрела, одкуда нам комшија од шале може да упадне у нашу земљу, да жари и пали.

Оваког рода утврђивања, намењена да вековима бране извесне тачке и положаје, зову се стална утврђења, а наука која нас учи томе **стална фортификација**.

Нисе сваки пут савесно било ни пређе, а данас још мање чекати увек непријатеља свога за зидовима — треба му поћи пут изаћи далеко насусрет. А и без тих призрења, често смо приморани, да се с непријатељем говимо и крвимо на отвореном пољу, гди нема градских зидова. У таквим борбама долазимо до прилика и нужде, да осигурамо или своја крила или своја повлачења или да се мањи наброју успротивимо јакој снази непријатељској. А они стари зи-

дови градски у хиљадама прилика доказали су нам, како су благословени закони. Па кад имамо времена и средстава на руци, зар ћемо, да презремо могућности, и да пожалимо шибље и ровове да сачувамо своју скупу крв. — Свој положај или каку точку у пољу да осигурамо заклонима и насипима земљаним, зове се пољско утврђивање, а сама наука која нас томе учи **Пољска фортификација**.

То је главно поделење ове науке у обзиру на циљ, трајашност и материјал употребљен за извршавање. Но ми ћемо осим тога безобзирце на стална и пољска утврђивања укупну фортификацију као науку поделити на **основну и употребљену**. Основна нам показује основе утврђивања и форме односно према употребљењу оружја нашег и непријатељског. А употребљена како ћемо однети те основе и форме на сам терен и место, које оћемо да утврдимо. Основна част садржи поред тога и технички део т. ј. како се све то извршава као сама грађевина.

Наш ће задатак бити, да познамо основе пољске фортификације безобзирце на технично извршавање, што је стручност индустријских официра, као и сама употребу фортификација. Но пред тога бавићемо се и тиме да дознамо, како се поједини предмети, што се случајно налазе на ратном пољу као: куће, ограде и томе подобни могу удесити за одбрану. Напоследку кад већ по основима фортификације моћемо оценити добре и рђаве стране каквог утврђења појединце и целог распореда, бавићемо се са одбраном и нападом на поједини шанчеве или утврђене предмете.

А ако нам господо време допусти погледаћемо и на сталну фортификацију површно, да би нешто мало прозборили о нападу на град и да би случајно умели разликовати лава од лавове коже, што нарочито вреди за градове с којима ми можемо имати посла.

(Продужиће се.)

ПРЕДАВАЊА ВОШЕ АДМИНИСТРАЦИЈЕ.

Од ЈЕФРЕМА МАРКОВИЋА инц. официра.

Обшти преглед.

Шта је држава.

Држава је устројена и уређена заједнина једног или више народа на ограниченом простору земље. Она обувата у себи све што њено људство заједнички имати може, било у материјалном смислу, као земљу и на земљи што је, било у моралном, као: законе и остале установе његове.

Народ се скупља у државу да себе осигура, оснажи и унапреди, он се у тој общтој заједнини крепи и подиже. Држава је сваком грађанину подпора заштита и одбрана. И што је држава боље уређена, средствима богатнија, већа и јача, то је сваком грађанину све сигурније ујамчено оно, што му је потребно за његов живот и његово развиће. С друге стране: што држава има вреднији свестнији имућнији

и бољи грађана, то је све већма и њој осигуран напредак и тад све више расте та снага уједињени људски сила.

Законодавство.

Да народ може имати у држави оно, што се од ње зактева, т. ј. снагу и моћ која сваког појединца и све скупа подпомаже и подиже, то мора бити реда у том државном друштву, мора бити неке везе, која све држављане уједињава, мора бити снаге, која све њине жеље, интересе и послове у складу и равнотежи држи, да једно друго нетре и не смета, но узајмно подпомаже и подиже. Та обшта моћ, коју сви држављани једне државе као светињу признају, јесу **закони** у држави.

Држављани покорни законима признају њену укупну моћ, снагу и власт, т. ј. сложили су, да своим радњама иду оним путем, који служи напредку обште куће, обште домовине — државе.

По закони, ово јемство и залога грађанства спрам државе и државе спрам грађанства, постају такође на особити начин, како је у којој земљи усвојено начело државне управе. Тако, ако је судба довела владоца на престо да људма влада, као што су обично деспотске монархије, то они сами прописују законе. Код нас је државни савет који законе прописује, скупштина одобрава и владоц потврди, па се као важећи издају.

Административна власт.

Но ма како постали закони у држави, они би били за држављане само мртво слово, кад неби било

овлашћени људи, кои ии доводе у испуњавање; или би иначе освећена глава народа као и поједини држављани у односу на остале морали сувише ослањати се на људску свест, на тврдоћу карактера, сталност поштења на једнакост мисли и жеља; а то је немогуће, док су људи: људи.

Зато постои у земљи административна власт, коју освећени пуномоћник целе државне власти — владаоц поставља и устројава. Он поставља државине слуге, кои на основу закона упућују држављане пазе на њи и приморавају где је нужно, да законим путем своје радње воде за интересе своје а добро и напредак државе; т. ј. да своје послове и интересе сложе са радњом и интересом државе.

Но у људству има различни сталежа, кои се одликују своим занимањима, поједини грађани ти сталежа имају опет своје особите личне жеље, њихова предузимања и радње одликују се по свести, по цели и могућности, како кои жели и може шта у свету да достигне, да се тиме лично задовољи и усрећи. По овоме државна администрација треба да је тако удешена, да сваки грађанин самостално себи срећу кује, но да у животу не само себи но и другима полезан а држави користан буде, државна администрација треба све ове разностручне послове грађана да слива у једну државну цел. За ово, она треба при руковању те послове да подели, па да од поједини прелази к вишем обиму радње, и тад најпосле до укупног покретала државиног живота до њене највеће моћи — највише власти. Зато се државна административна власт дели на главне гране, које

У
Н
И
В
Е
Р
З
И
Т
Е
Т
С
К
А

Б
И
Б
Л
И
О
Т
Е
К
А

опет своја поделенења имају, а свака од ови своје органе има, кои рукују пословима у држави тако, да сваки грађанин у својем животу постижава своју целъ а с њима скупа, држава опет своју.

Устројење ове државне мреже, поделење послова међу поједине групе и чланова ти група, определење нижег реда, определење начина радње и граница њивове законе власти, јест посао државне администрације, која је у исто доба и државна вештина и управља се према развићу и потребама земље.

(Продужиће се.)

ПОГЛЕД ПО СВЕТУ.

Давно су прошла она времена кад је један народ могао нешто да ради, а да други о том ни бригае немају. У данашње време цео свет, што по реч, мотри, шта други ко ради, па се према томе управља и сам, и добро зна, шта ће да ради. Кад нас Турци на Косову сатреше, нико није ни разбирати хтео, шта се то у Србији збива, па после Турци и њима на врат дођоше. Данас то тако не може да буде. Шта се негде данас ради, мора се и нас у неколку тичати, јер иза тога може настати посао, у коме и ми треба да смо. Ово за војнике још особито вреди; што отуда увек налази за себе новог искуства.

Ето с тога је нужно, да се обзиремо шта где има у свету, јер се то, па макар често врло далеко било, може врло лако дотаћи и наше коже.

Данашњег дана као најважније, то је Уставак Хришћана противу Турака, тамо далеко у мору иза Св. Горе на острву Криту. То су рођена браћа Грцима у Грчкој, као год нама што су браћа Срби у Босни, у Херцеговини, у Старој Србији, у Црној Гори, у Далмацији, у Срему, у Бачкој, у Банату, па и у Хрватској. Ти островљани Грци нехтеше више да трије Турчина, и усташе на

оружје онако исто као год што смо ми Србљи устајали пре 80 година под Кочом, па 1804 под Карађорђем и 1815 под Милошем, па 1862 под Вукаловићем, а и 1848 противу Мадара. Ето тако сад усташе и Крићани што нетрпе више Турке, и држе се врло добро. Кад се народ диже за своју слободу онда је сваки иунак јер се бори за слободу и домовину, за своју кућу и породицу за своју браћу и веру. То је време свакад славно време, та је борба увек света борба, и Бог ће је вазда благословити. Крићани су досад у сваком сукобу побили Турску војску, и Турска је само од њих толико ослабила, да поче молити Европу, да она запрети Грчкој да непомаже и неподстиче тај устанак на Криту. Но то ће је и оборити. Јер кад она нема ни толико снаге, да угуши једну буну на острву, који није бог зна колики, и од људи којих нема више, него колико је Пожаревачко окружије у нас, — онда за шта до стоји ту као царевина о туђој милости, а овамо да гњави и мучи све своје поданике и рату. — хришћане. И Европа, која је досад увек бранила Турску, и држала бедне Хришћане нек робују Турцима, та Европа данас виде, да се Турској неможе помоћи и да су дорасли народи који ће повратити себи своју ђедовину. Па кад то Европа виде, а она поче да се брине, шта ће ко да закачи од Турске, кад пропадне. С тога ево и Француске и Енглеске лађе непрестано од неког доба шврљају по мору, обоје бацив око на Мисир. А зар ће Рус седети с крштеним рукама? Па зар Италија неће гледати такође који залогат за себе? Еле, још напред се види, да ће се крв просути по томе мору, и — хвала Богу, те наше огњиште неможе и неће бити касапница туђинима, и за туђ рачун, као што то досад увек бијаше.

Код ур дностива воиновог може се добити :

Основна Тактика за 20 гроша

Војник на Маршу „ 16 „

Начела четовања „ 6 „